

Başvuru : 30.12.2016
Kabul : 26.02.2017

Robert E. Lucas ile Söyleşi¹

(Çev.) A. Mesud Küçükcalay²

1. Robert E. Lucas'ın Kısa Biyografisi³

Robert E. Lucas Jr., 15 Eylül 1937 yılında, Cumhuriyetçi bir ailede, Washington Eyaleti'ndeki Yakima'da, *Robert Emerson Lucas* ve *Jane Templeton Lucas*'ın en büyük çocuğu olarak dünyaya gelir. Sakin geçin gençlik yıllarının ardından *Robert* lisans derecesini Chicago Üniversitesi Tarih Bölümü'nden 1959 yılında alır. Aynı yıl California Berkeley Üniversitesi'nde yine tarih alanında yüksek lisansına başladığı sıralarda içine düştüğü parasal zorluklar nedeniyle 1960 yılında Chicago'ya döner. Ancak Berkeley'de iken geçen bir yıllık sürede iktisat tarihine yönelik derslerin hemen hemen tamamını alması, *Robert*'da iktisada karşı bir ilginin oluşması için gerekli olan fitili ateşler. Chicago'ya dönen *Robert*, teorik iktisat bilmeksizin iktisat tarihini yürütemeyeceğinin farkına varması sonucu yavaş yavaş teorik iktisat dersleri alarak iktisat bilimine doğru yönelmeye başlar. Teorik iktisattan etkilenen *Robert*, bunun bir tür yan uğraş olarak halledilemeyeceğini kesin olarak anlayarak tamamen teorik iktisada yönelmeye karar verir. Böylece bir iktisatçı olan *Robert E. Lucas*, 1965 yılında *Substitution Between Labour and Capital in US. Manufacturing: 1929–1958* isimli teziyle iktisat doktoru unvanı alır. Doktora tezini *Arnold Harberger* ile yazan *Robert*, monetarist ekolün kurucusu olarak kabul edilen *Milton Friedman*'ın fiyat teorisi derslerinden son derece zevk alır ve bu dersleri heyecanlı izler. *Robert*, favori hocalarının *Zive Griliches* ve *Donald Bear* olduğunu her ortamda açık yüreklilikle ifade eder. *Dale Jorgenson* ve *H. G. Lewis*'in de, *Robert*'ın gelişmesinde son derece yardımcıları olmuştur.

Robert E. Lucas, 1967 yılında doçent ve 1970 yılında profesör olur. Ancak bu süre içinde 1963–1974 yıllarını Carnegie Mellon Üniversitesi'nde, özellikle optimizasyon ve matematiğin iktisadî sorunlara nasıl adapte edilebileceği üzerinde çalışarak geçirir. 1975 yılında tekrar Chicago'ya dönen *Robert*, 1981–1982 yıllarında Northwestern Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışır. 1995 yılında, iktisat bilimine, rasyonel bekleme hipotezi, Lukas kritiği, arz fonksiyonu, politika etkisizliği, Phillips eğrisinin rasyonel beklentilere adaptasyonu ve iktisadî büyümede beşerî sermayenin rolü konusundaki katkıları ile *Robert*'a İsveç Kraliyet Akademisi tarafından Nobel ödülü verilir.

Robert E. Lucas'ın, *Rita Lucas* isimli ilk eşinden boşanmasının enteresan bir hikâyesi vardır. *Robert* boşanmak isteyince, eşi *Rita*, şayet boşandıktan sonraki belirli bir süre içinde Nobel ödülünü alması halinde 1 milyon dolarlık ödülün yarısını kendisine vermesi yönünde bir sözleşmeye razı olursa *Robert*'tan boşanmayı kabul edeceğini ifade eder. Bu öneriyi kabul eden *Robert*'a, sürenin bitmesine birkaç hafta kala Nobel ödülü verilir. Bu nedenle *Robert*, söz konusu servetin yarısını *Rita* ile paylaşmak zorunda kalmıştır. Sonradan *Nancy Stokey* ile ikinci evliliğini yapan *Robert E. Lucas*'ın, *Stephen* ve *Joseph* isimli iki oğlu vardır. 2017 itibarıyla 80 yaşında olan *Robert E. Lucas*'ın akademik koleksiyonu, Duke Üniversitesi'ndeki Rubenstein Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

¹ Bu söyleşi David Levy tarafından yapılan; *Journal of The Region* isimli derginin, Haziran 1993 yılında 1–4 sayfaları arasında yayınlanan *Interview with Robert E. Lucas Jr.* isimli yazıdan alınmıştır.

² Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF. İktisat Bölümü Öğretim Üyesi. amesud@ogu.edu.tr

³ Robert Lucas'ın kısa biyografisi çeviren tarafından kaleme alınmıştır.

2. Robert E. Lucas İle Söyleşi

Rasyonel bekleryşlerin ve yeni klasik makroekonominin entelektüel lideri kabul edilen, Chicago Üniversitesi'nden *Robert Lucas*, ABD'de, Çin'de, Finlandiya'da, İngiltere'de, İsrail ve Kanada'da misafir olarak dersler verdi. Ekonomistlerin ekonomisti olarak nitelendirilen *Lucas*, ekonomik araştırmaların yönünün belirlenmesinde etkili oldu. *Journal of Political Economy*'nin editörü olarak, dünyanın en prestijli dergilerinden birisini yönetiyor aynı zamanda dergiye destek veriyor.

Region Dergisi: Son çalışmalarınızdan birinde, sermaye kazancı vergisinin sıfıra kadar indirilmesini savundunuz. Aslında, bizim vergi politikamızdaki böyle bir değışikliğin, "bu işte yirmi beş yıldır gördüğüm gerçekten de en kapsamlı bedavacılığı getireceğini" ileri sürmüş oldunuz. Bunun, neden güzel bir politika olabileceğini açıklayabilir misiniz?

Robert E. Lucas: Sermayeyi vergilendirme, geliri iki kez vergilendirmeyi içerir. Bir kez sermayeyi tasarruf etmeden önce, onu elde ettiğinizde ve sonra bir kez de tasarruflarınızdan kazanç elde ettiğinizde. Bu ise şimdiki tüketime daha sonraki tüketimden daha fazla bir eğilim kazandırır ve sermaye birikimini azaltır. Birçok insan, benim orijinal bir tespitim ya da gözlemim olmayan, ABD'deki sermaye stokunun, bu ikili sermaye vergisi ile cezalandırılmayan bir vergi yapısıyla şimdikinden yüzde 30, 40, 50 daha yüksek olabileceğini tahmin eder. Bu önemli bir konudur.

Region Dergisi: *Making a Miracle* (Mucize Yapmak) isimli son günlerdeki bir başka çalışmanızda, ticaretin ve büyümenin güncel modellerini araştırdınız ve ekonomik büyümenin, işbaşında beşerî sermaye birikimi ile çok yakın ilişki içinde olduğu sonucuna ulaştınız. Bu sonuç, *Clinton* yönetiminin tasarlamaya çalıştığı büyüme odaklı politikalar türüne herhangi bir etkide bulunursa ne olur?

Robert E. Lucas: Hiçbir şey. Bu durumda, *Clinton* yönetiminin işbaşı beşerî sermaye birikimini yüksek getiri vadeden endüstrileri tercih edeceğini tasavvur etmek büyük bir hata olacaktır.

Region Dergisi: *Head Start* gibi bazı programlar, çocuklar için işbaşında alıştırmaya sunuyor. Onlar doğru yöne işaret ediyorlar mı?

Robert E. Lucas: *Head Start*'ı işbaşında alıştırmaya değil de, bir eğitim olarak isimlendiriyorum. Programın ne kadar etkili olduğuna dair birçok tartışma var. Belli ki, bu programın bazı kısa dönemli etkileri vardır. *Head Start* programına giren çocuklar, ilköğretim mezunu olmayan öğrencilere göre daha iyi bir birinci sınıfa sahiptir. Fakat yüksekokula gelince, programı alanlarla almayanlar arasındaki farktan bahsetmek zor olur. *Head Start* programındaki en önemli konu, programın etkilerinin zaman içinde artıp artmayacağı ya da yok olup olmayacağıdır.

Region Dergisi: Siz, paranın miktar teorisinin sıkı bir savunucusu oldunuz. Fakat para politikasının bir kılavuzu olarak miktar teorisi tatmin edici bir performans göstermedi. ABD Merkez Bankası, zamana direnen bir parasal toplam hedefi bulmakta sıkıntı çekiyor. Biz önce M2 için M1'den vazgeçtik, şimdi ise M2'den pek mutlu değiliz. ABD Merkez Bankası yanlış parasal toplamı mı kullanıyor, yoksa biz mi yanlış teoriyi kullanıyoruz?

Robert E. Lucas: Para politikasının bir rehber istediğinden emin değilim. Enflasyonun çeyreklik dönemler bazında sabitleştirilebilmesi için ekonominin kısa dönemde ince ayarını yapabilecek, bir parasal toplam yoktur. Şayet uzun dönem fiyat istikrarıyla ilgiliyseniz –ki bu fiyat istikrarı benim, ABD Merkez Bankası'nın ilgilenmesini istediğim şeydir– öyleyse M1 zamana

direnmektedir. Aynı zamanda parasal taban da bulunmaktadır. Toplamlarla ilgili geniş bir tercih yelpazesi vardır. Bu, sizin ne kadar talep ettiğinize bağlıdır. Benim kendi bakış açımdan, para politikasından fazla bir şey beklemiyorum ve pratik amaçlar için gerekli olan toplamın temin edilmesini zor bulmuyorum.

Region Dergisi: Öyleyse bizim üzerinde duracağımız başka bir parasal toplam yok mu?

Robert E. Lucas: Olabilir. Modern bir ekonomideki para miktarı elden ele dolaşan paradan, mevduat talebine veya başka mevduat türlerine kadar birçok farklı şeyin bir karması olabilir. İnsanlar bu birçok bileşenin ortalamasını alan veya onu artıran yeni yöntemler önerdiler ve bu, şimdiye kadar keşfettiklerimizden daha iyi bir yol bulabilir.

Region Dergisi: Düşündüğünüz hangi konular 1990'ların ekonomik sınırlarındadır?

Robert E. Lucas: Ekonomi politikasında, sınır asla değişmez. Konu daima merkantilizm ve hükümet müdahalesi karşısında *laissez faire* ve serbest piyasadır ve tam da şimdi yeni yönetimle birlikte şimdi sınırdaki olan şeydir. Ne kadar merkantilist olacaklar? Bilmiyoruz. Araştırma sınırı? Bu çok zor bir soru. Şayet cevabı bilseydim onu yapıyor olurum.

Region Dergisi: Sizin akademik kariyerinize tarihci olarak başladığınızı fakat ekonomiye geçiş yaptığınızı okudum. Neden?

Robert E. Lucas: Tarih lisanslıydım ve Berkeley'de tarih lisansüstü çalışmalarına başladım. Bir dönem oradaydım ve hemen hemen tüm iktisat tarihi lisansüstü derslerini aldım. Bunu yapabilecek kadar yeterli ekonomi bilmediğimi fark ettim ve böylece bazı ekonomi derslerine devam etmeye başladım. Ekonominin teknik tabiatından etkilendim ve onu yan bir uğraşı olarak toparlayamayacağımı fark ettim ve buraya, ekonomi bölümüne taşındım. Sanırım iktisat tarihine döneceğimi düşünüyordum fakat bir şey diğere neden oldu.

Region Dergisi: Chicago'da sizin üzerinizdeki esas etkili olan kimdi?

Robert E. Lucas: Burada *Milton Friedman*'in dersleri lisansüstü çalışmalarda büyük bir olaydı. Ben tezimde *Friedman* ile çalışmadım fakat onun fiyat teorisi dersleri müthiş derecede heyecanlıydı. Benim iktisada ve sosyal bilime bakışımı bütünüyle değiştirdiler. Tezimi *Arnold Harberger* ile yazdım ve birçok başka insanla çalıştım. *Zive Griliches* ve *Donald Bear* benim favori hocalarımın ikisiydi. *Dale Jorgenson* burayı ziyaret etti ve bana çok yardımcı oldu. Chicago'daki çalışma ekonomisti *H. G. Lewis*'in de bana son derece yardımcı dokundu.

Region Dergisi: Siz makroekonomi çalıştığınızda Keynesyen model yaygın olmalıydı?

Robert E. Lucas: Ben Makro iktisadı *Martin Bailey*, *Carl Christ* ve *Harry Johnson*'dan aldım. Temel olarak Keynesyen modellerdi.

Region Dergisi: Fakat sonra yeni klasik düşünürlerin merkezî figürü oldunuz ve Keynesyen düşünceye karşı durdunuz ve onu zayıf iktisat olarak isimlendirdiniz. Oldukça büyük bir dönüşüm.

Robert E. Lucas: Sanırım öyle, fakat hiç kimse Keynesyen iktisadın iyi bir iktisat olduğunu düşünmedi. Başlangıçtan beridir, en azından ABD'de Keynesyen iktisadı Neo-klasik iktisatla birleştirme çabası vardı. *Paul Samuelson* bunu gerçekten başlattı veya belki *Franco Modigliani*. Öyle ki; Keynesyenler bile Keynesyen ekonomi ile mutsuzlardı. Herkesin, Keynesyen modeller için herkesin katıldığı mikroekonomik bir temel oluşturma çabası vardı. Bunun yapılması arzu edilen bir şey olduğunu düşünmekle Keynesyen ekonomiye karşı olmak aynı şey değil. Herkes buna inanmıştı. Bizim mikro ekonomik bir temel olabilir miş gibi gördüğümüz şeyi bulmaya ilerledikçe, o şey daha az Keynesyen oldu gibi görünüyordu.

Region Dergisi: Fakat sizin Keynesyen fikirlere karşı savaşınız neredeyse entelektüel bir tutkudur. Bu doğru mu?

Robert E. Lucas: Bilmiyorum. Kendimi sıkışık durumda hissettim. *Thomas Sargent*, ben, *Neil Wallace* ve diğerlerinin, 1970'lerde yanlış yönlendirilmiş eleştiriler aldıklarını ve biz de karşılık verdik. O günler, geçmişte uzak bir zamanda gibi görünüyor. Son on yılda, insanların Keynesyen ekonomi olarak etiketlediği yeni bir düşünce seti yükseldi, fakat bunun geçmişle gerçek bir bağlantısı yok. Bu düşüncelerin çok fazla etkisi olmamıştır ve onlar lehinde ya da aleyhinde çok fazla tutku hissetmek zor.

Region Dergisi: Başkan *Clinton*'un ekonomi konferansına atıfla, *New York Times* muhabiri *Sylvia Nasar* şöyle dedi: Arkansas Little Rock'da geçen haftaki yirmi saatlik ekonomi hakkındaki konuşmadan sonra, merak uyandıran bir soru, "ne söylenmedi" idi. Sizin perspektifinizden, ne söylenmedi?

Robert E. Lucas: O buluşmanın içeriğini okumadım. Temelde, Demokrat Parti'nin zafer kutlamasıydı ve davet edilmediğim için alınmadım. Bana ekonomi meslektaşlarının tamamının kapsamlı ve dengeli bir örneği gibi gelmedi. Benim görüşüm, durgunluğun bittiğidir ve anti-durgunluk politikasının yeni hükümetin ajandasının üst sıralarından oldukça uzak olması gerektiğidir. Durgunluk kampanya konusuydu ve seçimden sonra ortaya çıkan rakamlar, üçüncü çeyrekte iyileşmenin tam gaz gideceğini gösterdi. Bir başka şey için harekete geçmenin tam zamanı.

Region Dergisi: Bu soru, biraz önce eski Keynesyen düşünceler ve Yeni Keynesyenler hakkında söylediğiniz şeyle ilgili olabilir. Yeni Neo-keynesyenler Washington'daki kaleye bir kez daha bir saldırı yapacaklar mı?

Robert E. Lucas: Bunu söylemek benim için zor. Neo-keynesyenlerle ilgili, beni rahatsız eden şey benim hoşlanmadığım kesin bir ideolojiye sahip olmaları değil, fakat onların çok az ideolojiye sahip olmalarıdır. Herhangi bir şeyi rasyonalize etmekte çok iyiler. Dolayısıyla eğer ben bir şey hakkında kaygılanıyorsam o da şudur ki; bağımsız bir güç olarak iktisat bu yönetimde (*Clinton yönetime kastediliyor*) kullanılamayacaktır. Bu adamlar, politikacılar yarı saygın ekonomik rasyonele yönelik gerekçeler oluşturmak için hangi öneriyle gelirlerse gelsin yeterli yeteneğe sahipler. Politika ajandasını Neo-keynesyen olarak görmüyorum.

Region Dergisi: Diğerlerinin aksine akademik kariyerinizde nadiren günlük aktivist bir rol oynadınız ve ince ayar kavramını küçümsediniz. Bu doğru mu?

Robert E. Lucas: Ben ince ayarın karşısında oldum fakat ekonomik danışmanlığa kesinlikle küçümseyerek bakmadım. Bu önemli bir görevdir ve bunu dürüstçe ve ustalıkla yapanlar gerçek bir hizmet sunmuş olurlar. Aynı zamanda, bazı iktisatçılar için bağımsız eleştirmen olarak hükümetin dışında bir fonksiyon üstlenilmesi de önemlidir. Ben kendim çok az tavsiyede bulundum, fakat bu beni diğer birçok meslektaşımın farklılaştırmasın. Birçok ekonomist Washington'dan bir çağrı beklemiyor. Bu, onlardan çoğunun makroekonomi gibi politika eksenli bir alanda bile zaman harcadığı şey değildir. Birçoğumuz zamanını basit araştırmalar yaparak harcar ve düşüncelerimizin 10, 15 veya 20 yıllık sürece katkı yapmasından memnun oluruz.

Region Dergisi: İnsanlar sıklıkla Chicago Okulu'ndan ve onun büyük etkisinden bahsediler. Sizin bakış açınızdan Chicago Okulu nedir? 1993'de ne yaptı? Güçlü müydü? Yerine geçilebildi mi?

Robert E. Lucas: Bölüm şimdi son derece canlı. Burada kırklı yaşlarında büyük bir grup var ki; bu grup, takipçilerinin izlediği ve geleneği sürdürecektir bir grup olarak kabul ediliyorlar. Öyle

ki; bana göre bu bölüm konum bakımından hiç olmadığı kadar güçlüdür. Bunu halâ Chicago Okulu olarak isimlendirmek isteyip istemediğimizi söylemek zor. Hiç kimse buradaki genç fakülteyi, *Becker*, *Rosen* ya da benim takipçim olarak tanımlayamaz fakat bizim *Milton Friedman*, *George Stigler*, *Frank Knight* ve *Jacop Viner*'in izleyicisi olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını bilmiyorum. Bana, bütün bu jenerasyonların paylaştığı ortak faktör, bugünkü politik alandaki doğrudan etkinin karşısında, temel bir bilimde odaklanmaları olarak görünüyor. Bu, bizim yazı ve konuşmalarımızın ilgisiz veya ütöpik görünmesine neden oluyor fakat zaman geçtikçe kendinizi bir şeyi değiştirmeksizin ana akım içinde bulabiliyorsunuz.

Region Dergisi: Chicago Okulu serbest piyasa düşüncesine olan eğilimi ile bilinir. Bu halâ Chicago Okulu'nun bir yönelimi mi? Bu halen onun özü mü?

Robert E. Lucas: Çok sayıda arkadaşına kadar uzanan belirli bir siyasî konuyu üstlenirken ve belirli bir meselede kimin nerede durduğunu tahmin ederken zorlanırdım. Siyasî bir grubun veya pek çok kimsenin özellikle gençleri siyasî meseleler hakkında çok yazıp konuşmasından bahsetmiyorum. Bahsettiğim şey zannımca, Chicago'nun piyasa yanlısı bir eğilimi var; belki de hükümet programlarının verimliliği ile ilgili bir şüphecilik olarak adlandırmak daha iyi olabilir. Neo-klasik iktisadın güzelliği bireyin tamamını içine alan veya tamamını dışında bırakan bir özelliğinin olmamasıdır. Bu, meseleleri belirli zaman dilimleri içinde ele alan reformist bir düşünce biçimidir. Kanaatimce çoğu insan şununla hemfikirdir ki; örneğin ABD'de sağlık sigortası sistemi kötü durumdadır ve bu durum dikkat çekmektedir ve yeni yönetim bununla yüzleşmek zorundadır. Benim veya bazı meslektaşlarımın, yüzleşip yüzleşmeyeceklerini bekleyerek görmemiz gerekmektedir. Bunu bir sorun olarak kabul ederek sorunu çözmelisin.

Region Dergisi: Tekrar özel sorulara dönelim. Sizin, oldukça iyi bir *shotstop* (beysbolda bir mevki) olduğunuzu öğrendim.

Robert E. Lucas: İkinci pozisyonda oynadım. Short pozisyonu için kollara sahip değildim. Carnegie'de *slow-pitch softball* (bir çeşit beysbol oyunu) takımımız vardı ve orada oynadım. C-hicago'da, eldiven kullanamayacağınız ve topları futboldaki gibi fırlatacağınız 16 inçlik softballar oynadık. Kahrolası şeyi kaldırmak için 280 libre taşımak zorundasınız. Bu yüzden, 1974'de buraya gelince kariyerim sonlandı.

Region Dergisi: Bir beysbol izleyicisi misiniz? Chicago takımlarını izler misiniz?

Robert E. Lucas: Evet. Biraz. Yılda bir veya iki kez maçlarına giderim.

Region Dergisi: Sizin hakkınızda duyduğum bir başka şey, dünya ekonomisi dışında iyi bir okuyucu olduğunuz. Doğru mu?

Robert E. Lucas: Bir sürü çağdaş roman okudum. Biraz tarih ve biraz da teoloji. İlginç görünen hemen her şeyi.

Region Dergisi: Söyleşiyi kapatmak için eklemek istediğiniz ve benim değinmediğim bir husus var mıdır?

Robert E. Lucas: Sizin okuyucularınızın da bileceği gibi Minneapolis'in merkez bankası son yirmi yıl içinde makroekonomi üzerinde kayda değer ve eşsiz bir role sahiptir. Kanaatimce, *John Karaken* ve *Neil Wallace*'nin araştırma bölümüne girmeleri ile başladı ve aynı izi takip ederek çok sayıda başarılı insandan oluşan bir akım ortaya çıktı ki; bunların bazıları Minnesota Üniversitesi ile bağlantılıdır, bazıları ise bağlantılı değildir. ABD Merkez Bankası, bazı gençler için heyecanlı zaman geçirecek bir yer halini aldı. Burada çok şey öğrenebiliyordunuz. *Edward Prescott*'un buna ciddi katkıları oldu.

Region Dergisi: Ana akım ekonomik düşünceleri etkileyecek düzeyde miydi?

Robert E. Lucas: Kesinlikle, zannediyorum bu ABD Merkez Bankası ile ilgili en etkileyici şey, bankanın başkanının bu grupları desteklemesi ve mensuplarının kendi diledikleri gibi hareket etmesini sağlamasıdır. Buna benzer hiçbir şey ABD Merkez Bankası'nda olmadı. Bu durum beni, ABD Merkez Bankası kurulduğu sıradaki siyasî bir imtiyaz olarak düşündüğüm on iki mahallî bankaya sahip olunması üstünlüğüne götürdü. Ancak mesele şudur: En azından araştırmada çok sayıda farklılığa yöneltti ve gitgide daha fazla banka Mineapolis modelini izlemeye ve temel araştırmaları desteklemeye başladı.

Region Dergisi: Teşekkür ederim, Mr. Lucas.